

5 SVAR

Till dig som undrar över villkoren i a-kassan

- 1 Du räknas som arbetslös om du har förlorat arbetstid, är anmäld på arbetsförmedlingen, vill och kan ta lämpliga arbeten, och är aktivt arbetsökande.
- 2 Arbetsvillkoret innebär att du ska arbeta minst 6 månader med 80 timmar under en kvalifikationstid på i första hand 12 månader.
- 3 Dagpenningen är den ersättning du har rätt till när du är arbetslös. Som mest kan du få fem ersättningsdagar per vecka. Högsta möjliga dagpenning är 680 kronor om du varit medlem i minst 12 månader. Ersättningen är skattepliktig och pensionsgrundande.
- 4 Ersättningsperioden är det antal utbetalda dagar som du som mest kan få utan att på nytt behöva uppfylla arbetsvillkoret. En ersättningsperiod är 300 dagar och du som är förälder till barn under 18 år kan få sammanlagt 450 dagar.
- 5 Som mest kan du få 5 ersättningsdagar per vecka. Innan pengar kan betalas ut måste du klara av 7 karensdagar, d.v.s. vara arbetslös utan ersättning.

TILL SIST

Katarina Bengtson Ekström
Kassaföreståndare AEA

”

faktum är att oavsett konjunktur och arbetsmarknad måste arbetslösheten lösas individuellt

Krokig väg leder också framåt

Att ha ett arbete är mer än bara försörjning, även om a-kassan oftast har fokus där. Men vi ser också vägarna till nya jobb – vikten av att se alla möjligheter, ta alla chanser och inte ge upp. Ja, jag inser att någon kan tycka att det låter överdrivet klämkäckt men faktum är att oavsett konjunktur och arbetsmarknad måste arbetslösheten lösas individuellt med bl.a. det stöd som t.ex. arbetsförmedling, a-kassa och omställningsavtal kan ge.

Med vårt nya medlemsblad låter vi AEA-medlemmar berätta om sina arbetsliv för att visa att även krokiga vägar kan leda framåt. Det visar sig ofta att även om det inte alltid blir som man tänkt det, kan det bli väldigt bra ändå! Först ut är rektor Bengt.

Så några ord om a-kassan och politiken. 2010 tillsattes en parlamentarisk kommitté för att se över sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna. Den ska komma med sitt förslag till januari 2015. Våra medskick till utredningen är:

Förtydliga: det måste vara möjligt att förstå när man har rätt till a-kassa och hur stor den blir.

Förenkla: enklare ansökan ger ersättning snabbare och effektivare arbetsökande.

Om du har synpunkter kan du mejla mig på kabe@aea.se.
Katarina Bengtson Ekström
Kassaföreståndare AEA

ingenjören

GUIDEN

”Jag tycker inte att jag hade något val.”

Karin Törnqvist,
konsult och årets
visselblåsare 2010.
Sidan 92

FOTO: JONAS LINDBLAD

TEMA: KORRUPTION

Var går gränsen?

Ingenjörer sitter på nyckeln till stora kontrakt ute i kommuner och landsting. Det är ett sårbart system där de senaste årens decentralisering och bolagisering har ökat risken för korruption.

Brottsligt utomlands

Det som var avdragsgillt i går har blivit brottsligt. Smörjmedel och oförsiktig finansiering av affärer utomlands faller sedan i somras under svensk mutlagstiftning. På SCA står utbildningarna i uppförandekoden i fokus. Sidan 88

Vi litar inte på oss själva

Trots att Sverige ständigt ligger i topp bland länder med lite korruption tror svenskarna att korruptionen ökar och att tjänstemän och myndigheter behandlar folk olika. Sidan 89

Korruption är hämmande

Transparency Internationals karta över korruption i världen visar att de länder som anses korrupta också är ekonomiskt utvecklade. Pengar och resurser går helt enkelt till fel saker i större utsträckning än om god konkurrens råder. Sidan 90

Hur stoppar vi fifflet?

En rad rapporter och undersökningar de senaste åren visar på svagheter i den svenska statsapparaten som gör att samhället lättare blir utsatt för korruption. Sidan 91

Känner du igen ett bra lån?

Allt detta får du med Nordeas Medlemslån. Förutom en förmånlig ränta på 6,20% ingår två försäkringar som skyddar dig vid arbetslöshet, sjukdom, olycksfall och dödsfall, helt utan kostnad.

Ansök idag på:
nordea.se/medlemslan
 eller ring 0771-22 44 88

För en kredit med rak amortering om 100 000 kronor med en rörlig räntesats på 6,20% och en löptid av 5 år uppgår den effektiva räntan, beräknad per den 15 november 2012 enligt Konsumentverkets riktlinjer och inklusive eventuella avgifter och kostnader enligt vad som angivits ovan, till 6,38%. Det totala beloppet att betala blir, baserat på aktuell räntesats, 115 758 kronor och storleken på första avbetalningen 2 183 kronor.

Gör det möjligt

Nordea

TILLTRÄDE ENDAST FÖR ARKITEKTER OCH INGENJÖRER.

AI Pension är en kundägd försäkringsförening för arkitekter och ingenjörer. Vårt mål är att skapa en hög och säker avkastning för våra ägare. Och du är välkommen att bli en – om du nu är arkitekt eller ingenjör. aipension.se

ai PENSION
 ARKITEKTER & INGENJÖRER

Sveriges Ingenjörer

Postadress:
 Box 1419, 111 84 Stockholm
Besöksadress:
 Malmsskullnadsgatan 48
Telefon: 08-613 80 00
Fax: 08-7967102
E-post:
 fornamn.efternamn@sverigesingenjorer.se
 eller info@sverigesingenjorer.se
Hemsida: www.sverigesingenjorer.se

RÄDGIVNINGEN:
Telefon:
 08-613 80 01,
 tfntid 08.30-11.30, 12.30-16.15
 (fredagar 12.30-15.45).

MEDLEMSREGISTER:
Telefon:
 08-613 80 02
 tfntid 8.30-11.30 alla vardagar
 tisdag och torsdag även
 12.30-16.15.
E-post:
 medlemsregister@sverigesingenjorer.se

YRKESETISK RÄDGIVNING:
Telefon: 08-613 82 05
 (Johan Sittenfeld) tfntid 9.00-11.00

Förbundsledare:
 Richard Malmberg
Förbundssekreterare:
 Anders Tihkan
Kommunikationschef:
 Jenny Sjöberg
Förbundsstyrelsens ordförande:
 Ulf Bengtsson
Förste vice ordförande:
 Ulrika Lindstrand
Andre vice ordförande:
 Måns Östring
Ledamöter: Mikael Andersson,
 Ninna Aronsson, Johan Billman,
 Göran Engström, Ulf Grönberg,
 Lena Hellberg, Johan Ingberg,
 Patrik Kärräng, Lisa Lorentzon,
 Tibor Muhi, Joachim Pettersson,
 Carl Johan Sandelin

Kompetens är måttstocken

Under alla år har det höjts röster mot den orättvisa arbetsmarknaden och dess hantering av jämställdhetsfrågorna. Det handlar inte bara om möjligheten till att göra karriär utan även om friheten att avstå.

I början av 1990-talet deltog jag i MBL-förhandlingar på ett stort svenskt företag. Tre ingenjörer skulle sägas upp på grund av arbetsbrist men det verkliga skälet visade sig vara att de tre (alla män) ville vara föräldralediga. Företaget ville inte ha en kultur där männen var föräldralediga. Som ni säkert inser blev det en dyr historia för företaget och våra medlemmar hade strax nya fina jobb i en annan miljö. Tyvärr snöt sig föräldraledigheten då de inte ville börja sina jobb med att vara borta i flera månader.

Att män och kvinnor har olika förutsättningar för att göra karriär är inte konstigare än att män har olika möjligheter till karriär. Vi har alla olika kompetensmässiga förutsättningar och arbetsgivaren föredrar den ena eller den andra. Det är naturligt men om någon inte får ett jobb på grund av kön är det annorlunda. I sista hand är det samhället som förlorar på obalansen men signalen till alla ambitiösa kvinnor är att de icke ska göra sig besvär. Trots alla år

av satsningar och diskussioner är det här fortfarande ett problem. I princip är Sveriges Ingenjörer mot kvotering men vi accepterar inte diskriminering i någon form. Och det kan finnas problem som inte går att lösa med någon annan metod än kvotering.

Ta veterinärbildningen där det är högsta antagningspoäng som gäller, nästan alla sökanden är kvinnor och så gott som samtliga vill bli husdjursveterinärer. Det har visat sig att männen oftare väljer att bli distrikts- och länsveterinärer som det råder brist på. Slakterier och lantbruk skriker efter veterinärer samtidigt som det råder överetablering på de gulliga djursjukhusen där hamstrar, hundar, katter och fåglar behandlas. Här behövs kvotering men det går inte eftersom antagningspoängen måste styra. Kanske kan man hitta andra lösningar.

När det gäller möjligheterna att göra

karriär finns inga antagningspoäng. Kompetens ska styra, inte kön, etnisk bakgrund, hudfärg eller något annat oväsentligt. Avslutningsvis vill jag erinra om att Sveriges Ingenjörers chefsrekryteringar uteslutande har byggt på kompetens. Vi har betydligt fler kvinnor som chefer än män och jag tror inte att någon har synpunkter på detta.

RICHARD MALMBERG
 förbundsledare

AGENDAN

22/1 IT-MÄSSA. IT Innovations Expo på Svenska Mässan i Göteborg.

24/1 ANSTÄLLNINGSSKYDD. Endagskurs för förtroendevalda på Citykonferensen i Stockholm. Du lär dig processen vid arbetsbrist.

29/1 GRUNKURS FÖR FÖRTROENDEVALDA. Tredagarskurs för praktisk och teoretisk facklig grundkompetens för nya förtroendevalda. Malmö.

14/2 RETORIK. Storytelling är det nya sättet att sälja och påverka. Saco arrangerar inspirationsdagar om företagande i Karlstad.

Alla måste veta vad som gäller

Göteborg, Falun, Örebro, Tillväxtverket, Akademiska Hus. Felaktiga upphandlingar, mutmisstankar och korruption. Svensk statsförvaltning är inte den sörgårdsidyll vi en gång trodde. Och mitt i alla skandalerna finns ofta ingenjörerna.

Stat, kommun och landsting köper varor och tjänster av näringslivet för 520 miljarder varje år och de offentliga bolagen lägger ytterligare 300 miljarder till den summan. Ungefär en femtedel av de upphandlingarna sker genom direktupphandling, det vill säga utan konkurrensanbud eller insyn. Det finns stora pengar att tjäna på att ta hem ett avtal och många situationer där de offentliganställda tjänstemännen kan råka ut för försök till påverkan. Mellanchefer i teknisk förvaltning tycks löpa störst risk att utsättas – de sitter inte på en upphandlingsavdelning och har inte utbildning i de här frågorna.

År 2008 svarade 94 procent av tjänstemännen i kommunerna att de aldrig hade erbjudits pengar eller någon annan förmån för att fatta ett beslut som skulle gynna den som hade erbjudit ersättningen. År 2011 svarar 88 procent att de aldrig har fått något sådant erbjudande. (Köpta relationer, om korruption i kommunal förvaltning, statskontoret.) Att korruptionen verkligen skulle

ha ökat så mycket under bara tre år är osannolikt. Däremot har medvetenheten om att korruption finns ökat genom exempelvis Göteborgsskandalen där anställda i flera kommunala bolag blev misstänkta för att ha tagit emot mutor. Sedan dess har ett pärlband av misstänkta korruptionsskandaler löpt genom landet. Vissa bedömare framhåller att den decentraliserade beslutsprocessen i kommunerna, där enskilda tjänstemän ensamma avgör stora upphandlingar och där mycket av verksamheten har bolagiserats, har gjort verksamheten mer utsatt. Stat, kommun och landsting köper varor och tjänster av näringslivet för 520 miljarder varje år och de offentliga bolagen lägger ytterligare 300 miljarder till den summan. Studier pekar också på att kanske en femtedel av de offentliga upphandlingarna är så kallade direktupphandlingar som sker utan anbud eller insyn. Det finns alltså både stora pengar att tjäna på att ta hem ett avtal och många situationer där tjänstemän kan råka ut för försök till påverkan. Tjänstemän som har inflytande över kontrakterna är ofta anställda i den tekniska verksamheten och de är ofta ingenjörer.

En av dem är Åsa Bellander i Örebro. I ett tidigare liv som konsult i privat sektor arbetade hon på företaget som bjöd kunder på lunch och försökte bygga relation. Som chef för en kommunal verksamhet tvingades hon tänka efter vad som var okej. Det tycker hon att alla som arbetar med skattefinansierad verksamhet borde göra. Innan något händer.

– Jag hade bara varit chef för kommunens fastighetsverksamhet i tre veckor när lokaltidningen hörde av sig och började ställa frågor, berättar Åsa Bellander på telefon från Örebro där hon har arbetat länge nu, först inom miljöförvaltningen, sedan på den tekniska förvaltningen, kommunens fastighetsverksamhet och nu som chef för stadsbyggnadskontoret.

Det var när hon just hade tillträtt 2010 som Nerikes Allehandas journalister tog kontakt med Åsa Bellander, ställde frågor och ville ha ut fakturor och underlag från

entreprenörer och leverantörer till kommunens fastighetsverksamhet.

– Vi försökte svara på frågorna allt eftersom de kom men jag var fortfarande ny och kände inte verksamheten så bra och såg inte vart frågorna ledde i början.

Reportrarna följde upp ett tips som gick ut på att en förvaltare i kommunen hade personliga band till en entreprenör som på det viset bland annat skulle ha fått för många uppdrag.

Det här var strax efter att misstankarna om oegentligheter i Göteborgs stads olika bolag hade kommit ut. I Örebro försökte kommunen först själv göra en egen utredning men det visade sig svårt att få någon klar bild. Efter en tid fick en utomstående konsult uppdraget att granska fakturor och personer. Slutligen polisanmälde kommunen två anställda men efter polisutredning avskrevs misstankarna om brott. Åsa Bellander tycker att hon lärde

”Även om det hade varit en mycket liten summa hade det inte varit okej att ta emot den.”

KULTURKROCK. Åsa Bellander har sett hur olika man behandlar frågan om vad som är acceptabelt och vad som är oetiskt i olika förvaltningar.

sig en del av det som hände.

– Utredningarna visade att kommunens fastighetsverksamhet inte hade tillräckligt bra kontroll på sina affärer, vad vi beställde och vad vi betalade för och så ska det inte vara. Det var en ganska lång och jobbig

process, särskilt för dem som blev polisanmälda, men vi tyckte inte att vi kunde agera på något annat sätt.

– I efterhand har jag också tänkt mycket på hur olika kulturen är på olika arbetsplatser även inom samma

kommun. Som konsult i privata sektorn försökte jag skapa en bra relation med min kund. Det underlättar alltid om man känner varandra litet om något skulle hänga upp sig under arbetets gång. Sedan började jag jobba i offentlig sektor där

man måste hålla noga på var gränserna går. När jag jobbade på miljöförvaltningen talade vi hela tiden, och då menar jag dagligen, om vårt förhållande till omvärlden och att det aldrig fick misstänkas att vi gick att påverka eftersom de beslut vi tog var så stora och viktiga för alla berörda. Den tekniska förvaltningen eller fastighetsverksamheten hade inte den kulturen. Och ändå så handlar den verksamheten många gånger om stora pengar, byggen och upphandling där riskerna att bli misstänkt för att låta sig påverkas är uppenbara.

Jens Jacobsson, förbundsjurist på Sveriges Ingenjörer säger att i de flesta fall där medlemmar blir misstänkta för något slags korruption så blir det inget åtal. Det är ofta svårt att bevisa att man har gjort något tvivelaktigt eller låtit sig påverkas. Och att bara göra dåliga affärer eller att handskas varsamt med skattepengar är inte ett brott.

– Det råd man kan ge är väl just att ha tydliga regler som är förankrade i verksamheten. Man måste tala om de här riskerna och man måste få alla att känna att de vet var gränsen går.

Hos Åsa Bellander i Örebro

ledde det inträffade till att kommunen började arbeta medvetet och konkret med etiska frågor och vad som är korrekt och vad som inte är det.

– Det är ju otydligheten som skapar grogrund för problemen, säger Åsa Bellander. Därmed inte sagt att det är lätt att definiera var gränsen går, vi som arbetar i en kommun behöver också ha bra relationer till dem vi jobbar med. Det som är tydligt är att det aldrig får förekomma några luncher eller något som helst annat i samband med upphandlingar och att alkohol är olämpligt i alla sammanhang.

– Och du måste alltid fråga dig själv om du kan försvara ditt beslut eller ditt handlande. Kan jag stå för det här? Varför blir jag erbjuden det här?

– En gång var jag själv oaktsam och jag försatte mig i en tveksam situation. Vi hade köpt in arbetsskor till miljökontoret, den leverantören sålde en annan produkt som jag försökt få tag på. Jag frågade om man som privatperson kunde handla varor hos dem och fick genast till svar att "du kan köpa från mig, du får så klart rabatt". Även om det hade varit en mycket liten summa hade det inte varit okej att ta emot den.

För Åsa Bellander blev telefonsamtalen från Nerikes Allehanda början på en jobbig tid. Nu är historien om inte glömd så åtminstone över.

Men Örebro är som sagt inte den enda kommun som har fått kalla in både utredare och polis.

På Konkurrensverkets hemsida kan man läsa en lång rad av ifrågasättanden av upphandlingar som verket överprövar. Eftersom det är frågan om offentligt verksamhet

INTERNKONTROLL. Kommunen försökte utreda själv men till slut var man tvungen att polisanmäla två medarbetare för att polisen skulle utreda vad som hade hänt.

och skattepengar i kommunerna är det extra viktigt att konkurrensen verkligen är fri och att företag inte kan kapa åt sig fördelar genom att muta sig in eller på annat sätt påverka kommunens tjänstemän.

Henrik Gröndal på avdelningen för offentligt upphandling arbetar just nu med ett internt projekt där verket tittar närmare på vilken kunskap och erfarenhet som finns av korruption och vilka konsekvenserna blir.

– Vi ska försöka definiera problemen och även vilka branscher som är särskilt utsatta, säger han. Det har ju skrivits, forskats och funderats

en hel del runt det här så vi försöker få en överblick. Frågan är ju större än bara pengarna eftersom korruption gör att konkurrensen snedvrids och vissa företag, som kanske skulle ha gjort ett väldigt bra jobb, aldrig får chansen om upphandlingen inte sköts korrekt, säger Henrik Gröndal.

VARJE ÅR annonseras 18 000 upphandlingar i Sverige och man räknar med 1 000 upphandlande myndigheter. Konkurrensverket prioriterar särskilt kontrollen av otillåtna direkthandlingar men också där måste man sovra. Bara att

få reda på diskutabla fall kan vara ett problem.

Sedan två år har verket möjlighet att döma ut en upphandlingsskadeavgift om de anser att upphandlingen har hanterats fel. Den åtgärden fick Falu kommun känna på efter ett fall som väntar på sin upplösning. Återigen är det ingenjörer som är i fokus.

I Falun handlar det om en utebliven upphandling och middag med alkohol och konferensryssning på ett byggföretags bekostnad. Eller kanske om otydliga regler och en förvaltning som fick klä skott för personliga konflikter och vendettor. Fortfarande två år efter att skandalen i Falun brakade loss dröjer beskedet om det blir åtal eller inte.

I oktober 2011 var det tyst och stilla på trafik- och stadsmiljökontoret i Falun. Flera tjänsterum var mörka och tomma. Förvaltningschefen hade blivit varslad om avsked och en lägre chef hade också slutat. De andra hade blivit ombedda att gå hem.

– De skickade hem alla ingenjörerna, vi var 5–6 stycken. Tekniska kontoret var i princip nedsläckt. Men det gick ju inte i längden. Det fanns arbete som måste göras.

Ingenjören som berättar var en av dem som fick gå hem. Han är fortfarande misstänkt även om han har svårt att tro att det ska bli något åtal.

Åklagare Tomas Forsberg på riksriksveten mot korruption har visserligen sagt att han ska väcka åtal i höst men mot vem eller hur många det gäller vet ingen vid detta nummers pressläggning. Cheferna är inte kvar i organisationen utan har lämnat kommunen, andra har slutat, några av ingenjörerna jobbar

”Det var som i en Beckfilm när Gunvald Larsson ska förhöra några riktigt grova brottslingar.”

kvar. De väntar och försöker göra ett bra jobb.

Det började med att ett avtal om gatuunderhåll som kommunen hade med företaget Peab omförhandlades och förlängdes med flera år utan upphandling. Orsaken var att Falun behövde spara. Avtalet innehöll en stor del fasta kostnader och det omförhandlades för att få en större del rörliga kostnader. Omförhandlingen skedde, enligt den intervjuade ingenjören, med kommunens goda minne. En före detta anställd i kommunen anmälde avtalsförlängningen till Konkurrensverket som efter utredning krävde Falun på tio miljoner i upphandlingsskadeavgift. Beloppet är baserat på uppskattningen att avtalet är värt cirka 161 miljoner kronor och löper i sju år inklusive förlängning.

Avtalet revs sedan sönder offentligt och så började den process som fortfarande pågår. Så här i efterhand tycker han att personalavdelningens reaktion var väldigt negativ för kommunen. En bra verksamhet som hade tagit tid att bygga upp ifrågasattes så brutalt att det blev svårt att reparera.

– Det var som i en Beckfilm när Gunvald Larsson ska förhöra några riktigt grova brottslingar. Vi blev kallade till personalchefen för förhör och fick lämna ifrån oss nycklar och telefon. Allt spelades in och det var en väldigt konstig stämning. Polisförhören som följde senare var riktigt trivsamma jämfört med det där.

För när väl upphandlingen hade börjat undersökas så kom en hel del andra saker upp som inte heller såg så bra ut. Peab ställde samman en lista med aktiviteter som företaget hade haft tillsammans med trafik- och stadsmiljökontoret och gav den till kommunen.

– När man arbetar med projekt och byggen så finns det en kultur av att man blir bjuden på exempelvis arbetsluncher ibland men jag tror verkligen att alla var medvetna om var gränsen gick, säger den intervjuade ingenjören. Och de konferenser som vi hade var betingade av avtalet.

Det som blev den stora

grejen och ledde till att cheferna lämnade sina jobb var att det såg ut som att de inblandade hade ätit middag med vin tillsammans med Peab på en konferensgård och sedan, efter att ha druckit vin och ätit på Peabs bekostnad, hade beslutat sig för att förlänga avtalet. Enligt ingenjören skedde det i omvänd ordning och mötet på kursgården var för att hitta nya samarbetsformer inom ramen för det nya avtalet som redan var påskrivet. I paketet med handlingar som ifrågasattes på båt till Tallin där det var meningen att kommunen skulle stå för sina kostnader men där fakturan inte kom.

– För en kommun som Falun skulle det absolut inte ha varit något bekymmer att betala för sig. Men i alla diskussioner som följde tycker jag att det

framgick att kommunen inte var så noga med att hålla rågångarna. Att förlänga avtal utan upphandling har förekommit förut och chefer och politiker har deltagit i arrangemang på andras bekostnad. Det var nog inte de enskilda betenden som var problemet utan att det fanns en tradition av att "så här gör vi". Att det blev anmält just den här gången berodde mer på omständigheterna.

Efter det som har hänt har han övervägt att lämna den politiskt styrda verksamheten som finns i kommunal sektor men nu tror han ändå att han stannar.

– Arbetet här är så konkret, när du stiger ut på gatan utanför kontoret går du ju bokstavligen på ditt arbete. När det är som bäst är det här ett oerhört roligt jobb.

JENNY GRENSMAN

Nätverk kan bidra till korruption

Starka lokala sociala nätverk har pekats ut som framgångsfaktorer i ekonomiskt välfungerande regioner som norra Italien och svenska Gnosjö. Men hur rimmar de med lagarnas krav på transparens?

Gåvan i Gnosjö heter en avhandling av Glenn Sjöstrand, doktor i sociologi och lektor vid Linnéuniversitetet.

I den granskar han hur samarbetet mellan företagare i Gnosjö bidrar till att göra regionen ekonomiskt framgångrik. Gnosjö hålls ofta fram som ett föredöme när det gäller samarbete mellan företagare vad gäller affärer och arbetsmarknad.

Precis som titeln antyder finns det en betydande del av informella, sociala kontakter och beroenden som bidrar till att det går så bra.

– Vi vet att där det finns starka sociala nätverk finns det också en risk att man vet vilka relationer som fungerar och var man

får den bästa servicen och det kan göra att man frångår regelverk och att konkurrensen snedvrids, säger Glenn Sjöstrand.

I hans forskning intygar både företagare och politiker (vissa är faktiskt både och) att de vet var gränserna går och kan skilja på vad de gör offentligt och privat.

– Nätverk är problematiska, många vet att de finns men man vet inte riktigt vad som sker inom dem och så fort något rör den offentliga sektorn ska det ju vara offentligt, säger Glenn Sjöstrand. De som inte har tillgång till information som bara delas mellan medlemmarna i nätverken kan missgynnas.

JENNY GRENSMAN

Gott rykte går inte att värdera

Ericsson, ABB, SCA, Teliasonera. Listan över svenska företag med stor verksamhet och handel i världen kan göras oändlig. Även här lurar korruptionen. Och här är Sverige förmodligen inte bäst.

Att svenska företag är inblandade i korruption utomlands har väl inte undgått någon denna höst. Avslöjandena om Teliasoneras

affärer i de gamla sovjetrepublikerna kommer, det ena efter det andra. Samtidigt utreder åklagare om Volvo och Scania har varit en del av den omfattande korruption som västföretag

ägnade sig åt för att få handla med Irak under "olja mot mat"-programmet.

– Man ska vara medveten om att det är ett annat fokus på de här frågorna nu än för femton år sedan, säger Sussi Kvart, jurist och styrelseledamot i Svenska Transparency International. Då var det helt normalt att man gav varandra gåvor och att det bjöds på olika saker.

AVDRAGSGILLT I GÅR har blivit oacceptabelt i dag och sedan den 1 juli har den svenska lagstiftningen stärkts ytterligare så att bland annat vårdslös finansiering i utlandet kan bedömas som ett brott i Sverige. Det går alltså inte längre att ge en summa pengar till en agent i utlandet för att han eller

hon ska främja kontakterna inför ett avtal och sedan hävda att man inte visste att pengarna användes för att köpa sig till kontrakt eller dylikt.

Företagen måste ha full kontroll på sina affärer även mycket långt hemifrån. Samtidigt är det svårt att upptäcka korruption eftersom det finns ett ömsesidigt intresse från parterna att

det inte upptäcks.

– Transparens är väldigt bra, säger Sussi Kvart. Den nya informationsteknologin är anti-korruptionens bästa vän. Det är mycket svårare att hålla saker hemliga eller okända i dag tack vare att information sprids så fort och lätt.

Det låter bra men OECD, the Organisation for Economic Co-operation and Development, riktade tidigare i år stark kritik mot Sverige för att vi, trots vår stora exportindustri, inte har lyckats åtala mer än ett företag för korruption i utlandet de senaste åtta åren. OECD tolkar det som att det svenska systemet inte riktigt fungerar.

Att bötesbeloppen för de företag som fälls dessutom är så låga, max tio miljoner, kritiserar också.

– Företagens intresse av att arbeta mot korruption är stort eftersom de flesta vill att konkurrensen ska ske på jämställda villkor där bäste man vinner, inte den som kan köpa sig till kontrakt, säger Sussi Kvart.

Man måste överväga varje affär och bestämma om man ska delta i den affären, i det landet. Expressentestet är

vad jag rekommenderar

– kan du försvara

detta om det kommer i Expressen? Om inte så avstå. Någon annan rekommendation går inte att ge.

DEN SVENSKA skogs- och papperskoncernen SCA har verksamhet i mer än 100 länder världen över.

Civilingenjör Kersti Strandqvist är ansvarig för koncernens hållbarhetsarbete där korruptionsfrågor ingår. Nolltolerans är vad som gäller.

– Sedan kan jag naturligtvis inte gå i god för att det aldrig kommer att inträffa någon incident med korruption men vår inställning är att det inte får förekomma.

Ganska nyligen fick en svensk anställd lämna sitt

GRUNDJOB. Kersti Strandqvist, SCA, menar att medarbetarna ständigt måste utbildas i företagets uppförandekod.

FOTO: MARIE ULLNERT

jobb eftersom han hade tagit emot pengar från en leverantör.

– Det gäller ju också att ständigt arbeta med frågan, för det som var acceptabelt för några år sedan kanske inte är det i dag, säger Kersti Strandqvist. När man har så många anställda och bolag som vi har finns det aldrig några garantier men vi arbetar hela tiden med att utbilda vår personal om vår uppförandekod och vad som förväntas av dem. Och när vi gör affärer i nya länder undersöker vi vad riskhanteringsverktyg och undersökningar från exempelvis Transparency International innebär och diskuterar om vi ska ge oss in på den marknaden.

SCA har sedan länge verksamhet med egen tillverkning i exempelvis Ryssland. I Svenska Dagbladets artikelserie om korruption sommaren 2012 sades det att Ryssland var ett land där det är så gott som omöjligt att verka utan att delta i den omfattande korruptionen.

– Vi har funnits länge i Ryssland och vi granskar den verksamheten noga, säger Kersti Strandqvist. Jag tror att det går att göra affärer även i länder där korruption förekommer men vi måste vara medvetna om vad vi ger oss in i. Vi får ta med i tidplanen att saker kan ta

lång tid och kräva uthållighet. Det går att säga "nej, vi köper oss inte tillstånd som vi ändå borde få".

– Har man en gång betalat då är det kört, säger hon. Då kommer det fler krav, det räcker aldrig med en gång.

Förutom utbildningar i företagets uppförandekod har SCA också en "hotline" för den som vill tipsa ledningen om oegentligheter någonstans i verksamheten. En handfull ärenden om året när Kersti Strandqvist på det sättet men de kan gälla andra saker än korruption såsom säkerhet, hälsa och miljö som också faller under hållbarhet. Alla klagomål utreds, är det ett mindre problem gör den lokala enheten en utredning och är det ett större ärende gör internrevisionsgruppen en. Det sker också specialgranskningar av olika länder där företaget är verksamt för att se om uppförandekoden följs.

– Gott rykte är ovärderligt. Medarbetare ska kunna vara stolta att jobba på SCA och stå för våra värderingar. Vilka kunder vill associeras med bolag som ägnar sig åt mutor eller korruption? Då väljer man gärna något annat. Då spelar det ingen roll hur bra produkten är.

JENNY GRENSMAN

Svenskar misstror myndigheter

Sverige är bäst. Eller i alla fall bland de bästa länderna i världen oavsett vilken mätning av korruption man läser. Samtidigt är svenskarna betydligt mer misstroga mot myndigheter och tjänstemän än exempelvis danskar och normmän. Varför vet vi inte riktigt.

Gissur Erlingsson, docent vid Centrum för kommunstrategiska studier i Linköping, tycker att det är en paradox.

– Även något äldre undersökningar visar att vi är betydligt mer skeptiska än våra danska och norska grannar till att tjänstemän verkligen handlar opartiskt.

Det oroväckande i resonemanget är att medborgarnas känsla av hur korrumperat samhället är är viktig. En person som misstror tjänstemäns och myndigheters opartiskhet misstror också demokratin som system, säger Gissur Erlingsson.

Man brukar säga att förtroende tar årtal att bygga upp men bara ett ögonblick att rasera.

– Att det går fort att rasera har vi sett men det finns forskning som visar att efter några år så är förtroendet på samma nivå igen som före en skandal eller dylikt, säger Gissur Erlingsson.

Att säga att korruptionen har ökat går inte men Gissur Erlingssons forskning visar att det kan vara så. Forskningen undersöker om det finns få eller många tillfällen då individer kan tillskansa sig resurser från det offentliga, om det finns större eller mindre resurser att tjäna på brottet, om det finns välutvecklade övervakningsmekanismer som gör det sannolikt att korruptionen kommer att avslöjas, vilket straff man kan tänka sig och om regelsystemen är kända och tydliga eller inte.

Utifrån det resonemanget tycker Gissur Erlingsson att det finns goda skäl att misstänka att korruptionen har ökat i Sverige.

– Det vi kallar frestelsestrukturen har i alla fall blivit mer gynnsam för korrupt beteende bland annat eftersom allt mer av offentlig verksamhet upphandlas eller läggs på entreprenad samtidigt som vår insyn är begränsad.

– Upphandlingarna är en särskild riskzon, menar Erlingsson. I en undersökning vi gjorde 2008 gav 25 procent av kommunpolitikerna uttryck för att de kunde tänka sig att kringgå LOU (lagen om offentlig upphandling) för att gynna lokala företagare. Bland företagare tyckte hela 85 procent att kommunen faktiskt bör gynna lokala företag. Det verkar alltså finnas både utbud och efterfrågan för att kringgå LOU.

JENNY GRENSMAN

Korruption på pränt

Det har skrivits och utretts mycket om korruption de senaste åren. Här är några rapporter om du vill veta mer.

Det svenska korruptionsproblemet, Erlingsson och Lindhe, Ekonomisk debatt nummer 8 2011. Att mäta korruption är svårt. Här ställer forskarna upp fem olika korruptionsfaktorer och frågar sig om de finns i Sverige. De utreder också hur svenskarna ser på korruption och vad det betyder.

Motståndskraft, oberoende, integritet – kan det svenska samhället stå emot korruption? Transparency International 2011. Här granskas tolv nationella institutioners förmåga att stå emot korruption för att visa på svagheter och möjligheter att förbättra läget. Studien är en av 25 som utförts i olika EU-länder.

Transparency in Corporate Reporting – Assessing the World's Largest Companies. Transparency International's rapport om hur världens stora företag redovisar sin verksamhet från 2012.

Köpta relationer. Om korruption i det kommunala Sverige. Stadskontoret 2012. Stadskontoret har tagit fram ett underlag med rättspraxis, forskning och bedömning av risken för korruption i kommuner, landsting och bolag som ägs av kommuner och landsting.

Länkar hittar du på www.ingenjoren.se

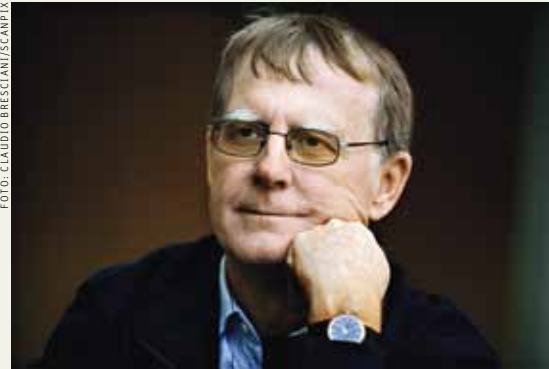

FOTO: CLAUDIO BRESCHIANI/SCANPIX

KOLL. Nils-Eric Schultz pekar på pressens viktiga roll i granskningen av stat och myndigheter.

Granskaren. Det är ofta först när någon journalist börjar ställa frågor som myndigheter och företag reagerar. Åklagare Nils-Eric Schultz är en av dem som sedan tar vid.

För att hantera alla mål där svenska myndigheter och företag misstänks för att ha frångått de regler och lagar som gäller, grundades 2003 riksenheten mot korruption. Merparten av målen rör kommunal verksamhet. Åklagare Nils-Eric Schultz har ägnat de senaste åren åt misstankarna om korruption i Göteborgs stad och han håller inte riktigt med om att det sällan blir några åtal av mutärenden.

– Vi har och har haft många åtal just vad gäller olika arrangemang som tjänstemän blir bjudna på men också, som i Göteborgsfallet, fall där folk får saker utförda som olika byggjobb och sådant.

Att det finns ett mönster eller en kultur på arbetsplatsen att ta emot gåvor eller låta sig bjudas säger Nils-Eric Schultz inte spelar någon roll för hur man ska se på skuldfrågan. Det är den enskilde tjänstemannen som går på hockey eller frångår lagen om offentlig upphandling som måste ta ansvaret.

– Ja, man kan kanske tänka sig en

annorlunda bedömning om de har frågat sina chefer "får vi göra så här" men det har vi aldrig varit med om, säger Nils-Eric Schultz. Den bjudnes ställning, värdet av "mutan" och under vilka omständigheter det skedde är viktigt. Om du ska underteckna ett stort avtal nästa dag är det inte så bra om du går på hockey med en företrädare för något företag som är inblandat.

Förutom korruption i stat och kommun sysslar åklagarna på Riksenheten mot korruption för närvarande också med misstankarna om att svenska företag har medverkat till korruption i samband med blockaden av handel med Irak under kriget där.

Nils-Eric Schultz pekar på meddelarskyddets och pressens betydelse för att korruptionsbrott ska kunna avslöjas.

– Vi följer allt som publiceras med ordet mutor och korruption. För det mesta avslöjas sådana här saker av journalister. Ta Göteborgshärvan – utan Uppdrag granskning hade den kanske aldrig rullats upp.

JENNY GRENSMAN

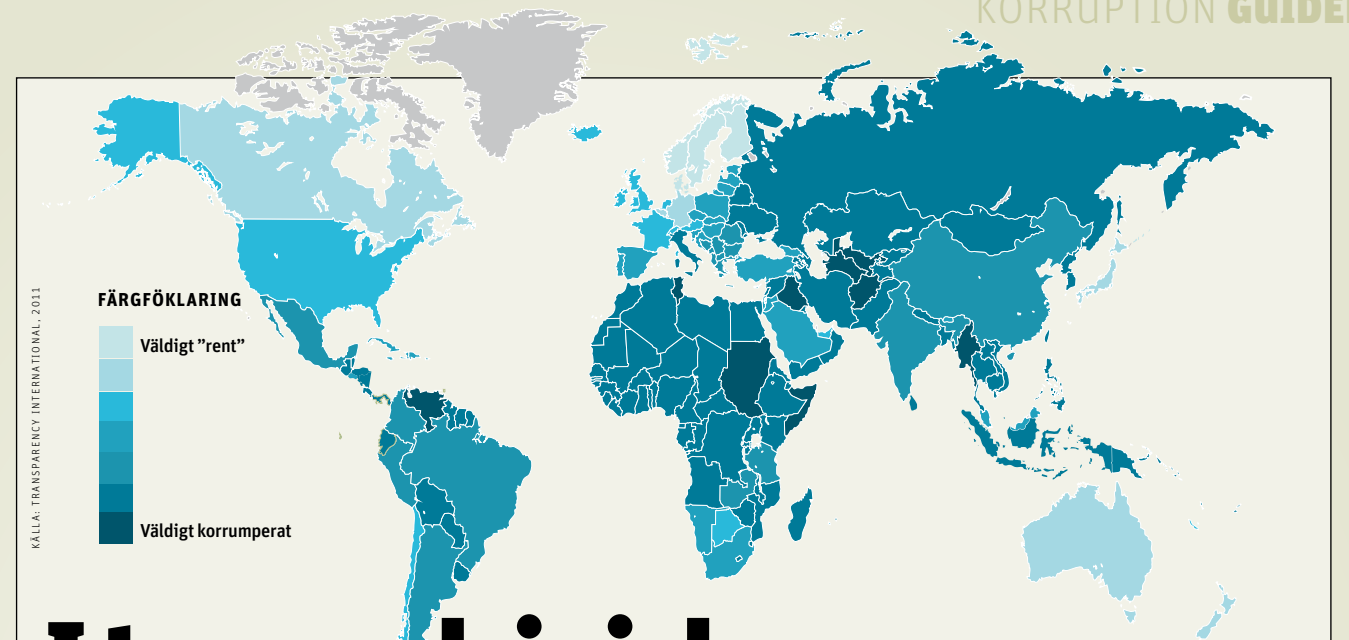
Ny kod för företagen

Det är inte bara staten som försöker ha uppsyn över korruptionsfrågorna.

1923 inrättades Institutet mot mutor (IMM) som är en ideell näringslivsorganisation.

Institutet mot mutor har som uppgift att

försöka motverka användning av mutor och andra otillbörliga förmåner som medel för att påverka. Ett av de senaste bidragen till arbetet är den uppförandekod som antogs hösten 2012. Den ska komplettera den nya mutlagstiftningen och vägleda företagen i hur man uppträder korrekt.

I topp och i riskzonen

Vi svenskar är klenetrogna. Trots att vi ständigt ligger i topp bland världens minst korrumperade länder misstänker vi att läget inte är så bra. Har vi rätt eller fel?

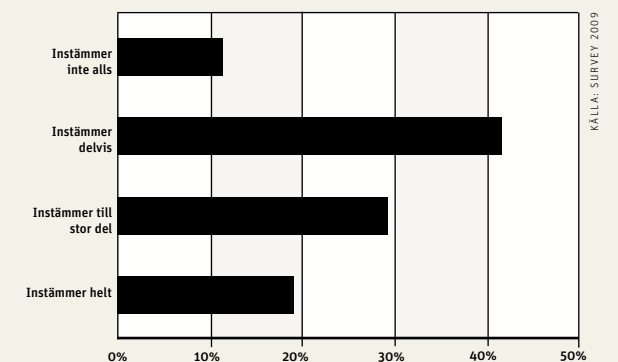
Transparency International kommer varje år med sitt Corruption Perception Index där Sverige stadigt placerar sig bland de sex minst korrumperade länderna i världen. Norge, Finland, Danmark och Nya Zeeland gör oss sällskap i toppen. Från de "icke korrumperade" ländernas gula färgskala rör kartan sig sedan mot olika nyanser av rött där jumboplatsen i mörkrött innehas av Somalia. Vad indexet mäter är uppfattningen om hur utbredd korruption är i statliga funktioner. Det som förenar länder som får bäst omdöme är att de alla är demokratier och har en välutvecklad ekonomi. Det talar för att korruption är väldigt negativ för länders ekonomiska utveckling då det snedvrider konkurrensen och gör att resurser går till fel saker och fel personer.

Men att få en fin gul färg på Transparency Internationals karta, innebär det då att vi kan luta oss tillbaka och anse att det här faktiskt inte är så farligt hos oss? Faktiskt inte. Graden av korruption är svårsmitt men, som Gissur Erlingsson sade på

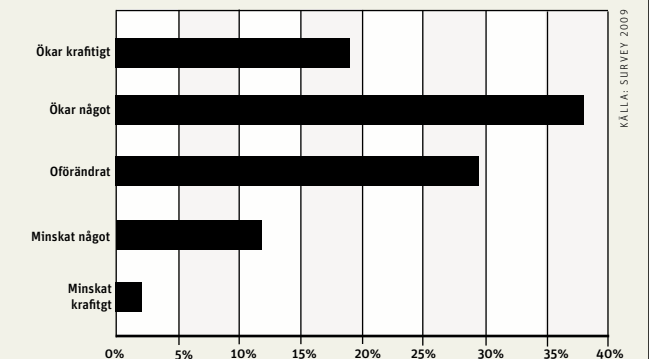
sidan 89, talar flera faktorer för att korruptionen faktiskt har ökat i Sverige eftersom bland annat tillfällena att sko sig på det allmännas bekostnad har blivit fler. Och det faktum att svenskarna faktiskt tror att kommunala politiker och tjänstemän missbrukar sin ställning är i sig ett orosmoment eftersom det kan undergräva vår tilltro till myndigheterna. Att Sverige 2010 blev rankat som världens mest rättssäkra stat i World Justice Projects är en paradox om man betänker att det samtidigt bara var drygt tio procent av de tillfrågade i en undersökning från Linnéuniversitetet som ansåg att myndigheterna utövar sin makt på ett opartiskt sätt. Och på frågan om problemen med korruption och maktmissbruk har förändrats de senaste 15 åren svarade 57 procent att de tror att läget har försämrats. Även i opinionsundersökningar i Global Corruption Barometer från Transparency International svarar svenskarna att de tror att korruptionen kommer att öka i framtiden.

JENNY GRENSMAN

Det är vanligt att kommunpolitiker och kommuntjänstemän missbrukar sin makt- och förtroendeställning och tillskansar sig eller sina närmaste fördelar på kommunens bekostnad.

Hur tror du att problemen med kommunpolitikens och kommuntjänstemäns maktmissbruk har förändrats under de senaste 15 åren?

”Ledningen tyckte att jag var illojal”

Civilkurage är inte gratis. Det vet Karin Törnqvist som blev arbetslös för att ha avslöjat vanstyre i ett kommunalt bolag.

Karin Törnqvist låter pigg och glad när hon svarar i telefon. Det gjorde hon hösten 2010 också även om det var mycket ilska också. Då var hon rikskänd som konsulten som i teveprogrammet Uppdrag granskning berättade hur det kommunala bolaget Göteborg Energi lät sig luras av en entreprenör. Då reagerade bolagsledningen. Men inte på det vis Karin och hennes man Per hade trott, utan genom att slänga ut dem ur organisationen.

Hur ser du på det i dag, hade du kunnat agera på något annat sätt?

– Nej, jag hade försökt att slå larm enligt konstens alla regler men de ville inte agera. Jag hade företagets bästa för ögonen. Ledningen tyckte att jag var illojal men det var precis tvärtom.

Från ena dagen till den andra stängdes alla dörrar.

KARIN TÖRNQVIST

Utbildning: Civilingenjör i maskinteknik från Luleå tekniska universitet

Karriär: Konsult och chef på Prevas, egenföretagare, visselblåsare

Aktuell: Har just fått livet tillbaka till det normala igen efter sin visselblåsning på Göteborg Energi

Ingen på Göteborg Energi ville längre prata med henne och när hon kom på anställningsintervju blev svaret att ju du har ett jättebra CV och fina meriter men vi har för många uppdrag för kommunen.

– Jag tror att de gjorde rätt. De måste ju tänka på sina företag men det är hemskt att det ska vara så.

Jag blev så nere att jag slutade söka jobb ett tag. Det är också sorgligt att konstatera att folk är så fega. Per och jag har förlorat litet av vår tro på samhället och på att våra skattepengar används på ett kompetent och ansvarsfullt sätt.

Hur klarade ni er ekonomiskt?

– Min man fick jobb ganska snart. Nu har det lossnat igen för mig men det tog väl gott och väl ett år.

– Om jag skulle göra likadant igen? Jag tycker inte att jag hade något val. Jag hade ju verkligen försökt allt.

JENNY GRENSMAN

FOTO: JONAS LINDSTEDT

Grundläggande projektledning 2+1 dagar

Vill du gå i mål som planerat? Att leda projekt är ett hantverk. Talang och sunt förnuft kan ta dig en bit, men aldrig hela vägen. Kunskap om modeller, struktur och vilka verktyg som finns att tillgå ger dig bättre kontroll. En kontroll som krävs för att driva projektet - med kraft och precision - till målet.

14 januari Stockholm

18 februari Göteborg

21 PDU-poäng för PMP®-certifierade projektledare

Läs mer på mindset.se

Mäster Samuelsgatan 60, 10 tr. | Stockholm | Tel 08-586 388 00
Vasagatan 43B | Göteborg | Tel 031-350 09 00

www.mindset.se | kurs@mindset.se

sauf
SVERIGES ALTERNATIVA
UTBILDNINGSGRUPP

mindset

Lägre energiförbrukning
och högre produktivitet } Perfekt

Öka din konkurrenskraft med Rexroth 4EE!

För att vara konkurrenskraftig i framtiden gäller det att klara ett av de viktigaste kraven: lägre energiförbrukning och högre produktivitet. Bosch Rexroth fokuserar systematiskt på fyra centrala delmoment för ökad energieffektivitet, något vi kallar för Rexroth 4EE – Rexroth For Energy Efficiency. Det innebär att vi kombinerar en rad tekniker och lösningar som alla bidrar till att använda energi på ett intelligent sätt. Detta öppnar potentialen för stora effektivitetsvinster genom att betrakta systemet som en helhet – från design och konstruktion till drift och underhåll.

Bosch Rexroth AB
Varuvägen 7, 125 81 Stockholm
www.boschrexroth.se

The Drive & Control Company

Rexroth
Bosch Group